

NESMÍŠ SE BÁT

- Pro 6. ročník ZŠ
- Pro jednu třídu
- Časová dotace: 4 vyučovací hodiny

V tomto programu účastníci prožijí období druhé světové války. Prožitkovou formou a díky metodám výchovné dramatiky se žáci seznámí s dilematy, která tehdejší doba na lidi kladla; ocitnou se v situacích, které je nutí učinit nějaká rozhodnutí. Zakusí, jaké to bylo stát se součástí ilegálního odboje. Pomocí skutečného příběhu dvanáctileté Evy si vyzkouší, jakou museli mít odvahu nejen dospělí, ale i děti, které se také na odboji podílely.

Žáci budou přemýšlet nad důvody, proč do odboje vstupovat a proč ne; uvědomí si, jaké podoby může mít strach a co znamená nést za svoje rozhodnutí následky.

Skrze tyto příklady se naučí vidět paralely s danou dobou ve svém životě, a tak budou mít možnost poznat více sebe a svět, ve kterém žijí.

Míčková, Jitka: Nesmíš se bát – V Sokole. 2019. Fotograf. Post Bellum. Web. 15. 1. 2019

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Téma č. 1 Úvod a vstup do příběhu – 45 min

V úvodní části programu dojde k vysvětlení a nastavení pravidel programu, objasnění pojmů, ukotvení a orientaci v době kolem roku 1938, pochopení metody hry v roli. Také jsou žáci pomocí nahrávky uvedeni do příběhu dívky Evy.

Téma č. 2 Dětství Evy – 45 min

Cílem je poznat Evu a její rodinu. Žáci jsou rozděleni do postav maminky, otce a Evy. Ve hře v roli se ztotožňují s postavou a na základě deníkových záznamů získávají další informace o Evě a její rodině. Také se v roli posunou v čase do roku 1939.

Téma č. 3 Válka – 45 min

Žáci prožijí některé situace, které zažila Eva s rodinou v době protektorátu, setkají se s postavou strýce Václava (či tety Venduly), vedou s ním diskusi o této době.

Téma č. 4 Vstup do odboje – 15 min

V této části dochází k vrcholu programu – žáci jsou postaveni před rozhodnutí, zda se jejich postava zapojí do válečného odboje, či ne.

Téma č. 5 (Reflexe) – 30 min

V diskuzním kruhu a na základě vzpomínek pamětnice reflektují skutečný příběh Evy, vracejí se k pocitům vyvolaných na základě hry v roli. Mimo roli hodnotí přínosy programu, posuzují danou dobu a situaci z pohledu dospělé postavy a postavy dítěte, vnímají rozlišné podoby strachu a odvahy.

Materiál: Velký papír nebo školní tabule, text rozhovoru u rodinné večeře (Příloha 3.1.1.), scénky ze života Evy a její deníkové záznamy (Příloha 3.1.2.), dva filmy (Příloha 3.1.3. - Vznik protektorátu Čechy a Morava, ukázka z filmu Eva tropí hlouposti), zařízení na puštění videí, kostýmní prvek pro postavu uvaděčky, německého vojáka, strýce Václava (či tety Venduly), audionahrávka pamětnice (Příloha 3.1.4.).

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

METODICKÝ BLOK

2.3.1 Téma č. 1 Úvod a vstup do příběhu – 45 minut

1. hodina

Forma a bližší popis realizace

V úvodní části programu dojde k vysvětlení a nastavení pravidel programu, objasnění pojmů, ukotvení a orientaci v době kolem roku 1938, pochopení metody hry v roli, učitel v roli. Také jsou žáci pomocí nahrávky uvedeni do příběhu dívky Evy.

Metody

Otázky, instrukce, pohybová rozcvička, živé obrazy (stronzo), poslech.

Pomůcky

Velký papír nebo školní tabule, rozhovor u rodinné večeře (Příloha 3.1.1.).

Podrobně rozpracovaný obsah

- **Pojmy (15 min)**

Vysvětlení pojmů: odboj, nacisté, lístky (lístkový systém), gestapo, partyzáni, protektorát Čechy a Morava. Snaha o zapojení žáků a jejich vědomostí, zjistit, zda jim ta slova něco říkají, zda je znají.

- **Rozcvička (5 min)**

Vedení v kruhu, pedagog vytřepává napřed pravou ruku, potom levou, pak pravou nohu a potom levou nohu. Pomalu vytřepávání odstupňuje. Začíná na 5 (vytřepe pravou a levou ruku a pravou a levou nohu 5krát), pak pokračuje 4, končí 1 a pak následuje výskok.

- **Živé obrazy (5 min)**

Pedagog zadá, jaký obraz budou dělat, vysvětlí pojem stronzo a potom se všichni otočí (kromě lektora) a lektor napočítá do tří a žáci se otočením dostanou do sochy – obrazy ze života (zábava/koníček/sport, když mají volno, hodina dějepisu ve škole, partyzán, strach).

- **Poslech nahrávky (10 min)**

Poslech rozhovoru u rodinné večeře, který čtou učitelé. Žáci si sednou. Uklidní se. Zavřou oči a budou se snažit soustředit se na text. V reflexi se pedagog ptá těch, kteří chtějí odpovídat.

- **Reflexe z poslechu (10 min)**

Reflexe s dětmi: *Jaké jim zůstaly obrazy, představy? Co je to asi za dobu? Podle čeho si to myslíte? Kdo je Evička? Kdo její rodina? Co jsme se o nich dozvěděli? Jaké mají vztahy? Čemu jste nerozuměli?*

Informace o textu rozhovoru: Scéna se odehrává v červnu 1938, X. sokolský slet proběhl na začátku července 1938, hlavní cvičení byla na Strahově. Dominantní skladbou byla Pecháčkova Příkladná republika, při níž cvičilo na ploše Masarykova státního stadionu současně přes 30 000 sokolů. Průvod Prahou trval čtyři hodiny a stal se národní manifestací sokolů proti nastupujícímu nacismu.

V úvodní části programu je cílem nastavení a pochopení pravidel programu, objasnění pojmů, ukotvení a orientace v době kolem roku 1938, pochopení metody hry v roli. Také jsou žáci pomocí četby rozhovoru (či nahrávky) uvedeni do příběhu dívky Evy.

V této části se rozvíjí u žáků **kompetence komunikace v mateřském jazyce** – naslouchají promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reagují, účinně se zapojují do diskuse, rozumí různým typům textů a záznamů (text rodinné večeře), přemýšlí o nich, reagují na ně. V seznamování s historickým kontextem poslouchají mluvenému slovu, kterému se snaží porozumět (krátká přednáška o dané době) – rozvíjí tak **schopnost učit se**.

2.3.2 Téma č. 2 Dětství Evy – 45 minut

2. hodina

Forma a bližší popis realizace

Cílem je poznat Evu a její rodinu. Žáci jsou rozděleni do postav maminky, otce a Evy. Ve hře v roli se ztotožňují s postavou a na základě deníkových záznamů získávají další informace o Evě a její rodině. Také se v roli posunou v čase do roku 1939.

Metody

Živý obraz, hra v roli, etuda, otázky.

Pomůcky

Napsané situace ze života Evy a její deníkové záznamy (Příloha 3.1.2.).

Podrobně rozpracovaný obsah

- **Události ze života Evy – živé obrazy (20 min)**

Tvorba rodin a následně rozehraných živých obrazů podle zadání.

Žáci se rozdělí náhodně do tří skupin – rozdají se jim barevné stužky (například: táta má červenou, máma modrou a Eva bílou). Ty si žáci zavážou na viditelné místo (například ruka, noha) a utvoří trojici, ve které jsou tři žáci s různou barvou stuhy (rodina – otec, matka, Eva).

Dělení třídy na skupiny po třech (výjimečně i po čtyřech) rozvíjí **občanské a sociální schopnosti** – žák se učí ohleduplnosti a úctě při jednání s druhými lidmi, což přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů.

V těchto skupinách žáci tvoří rozehraný živý obraz (etudu) podle zadání napsaného na papírku, které má každá skupina (rodina) jiné. Žáci mají na přípravu čas cca 10 minut.

Následuje stručná zpětná vazba toho, co Eva zažila, popřípadě se tyto situace porovnávají s životem dětí ve třídě.

Události ze života Evy rozvíjí **kompetence komunikace v mateřském jazyce** – žák rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění; **občanské a sociální schopnosti** – žák účinně spolupracuje ve skupině, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu.

- **Evin deník (20 min)**

Náhodou se nám podařilo najít Evin deník. Co se v něm píše, si ukážeme, jako bychom se dívali na fotografii. Každá rodina si připraví událost z deníkového záznamu a pak ji všem předvede formou nehybného živého obrazu (fotografie ze života).

Evin deník rozvíjí **občanské a sociální schopnosti** – na základě poznání nebo přijetí nové role žák pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce (tvorba živých obrazů), je schopen vcítit se do situací ostatních lidí; **kompetence smysl pro iniciativu a podnikavost** – žák užívá při řešení problémů logické a empirické postupy.

Je důležité, aby si žáci uvědomili, že Eva je normální dívka, která má milující rodinu, žije v menším městě či na vesnici, tedy mimo Prahu.

Míčková, Jitka: Nesmíš se bát – Eva ztratila svetr. 2019. Fotograf. Post Bellum. Web. 15. 1. 2019

Následuje rekapitulace informací o Evě, o společnosti, o tehdejší „předválečném“ životě, o okupaci Čech a Moravy 15. 3. 1939 (16. 3. 1939 byl protektorát oficiálně vyhlášen)

- **Shrnutí doby (5 min)**

Jak tato změna působila na lidi? Co to pro ně znamenalo? Co se změnilo? Jaké měli pocity?

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

2.3.3 Téma č. 3 Válka – 45 minut

3. hodina

Forma a bližší popis realizace

Žáci si prožijí některé situace, které zažila Eva s rodinou v době protektorátu, dále se setkají s postavou strýce Václava (či tety Venduly).

Metody

Hra v roli, dialog, vyprávění s představou (vychází z metod storytellingu).

Pomůcky

Tabule nebo velký papír, dva filmy (Příloha 3.1.3. - Vznik protektorátu Čechy a Morava, ukázka z filmu Eva tropí hlouposti), zařízení na puštění videí, kostýmní prvek pro postavu německého vojáka, strýce Václava (či tety Venduly).

Podrobně rozpracovaný obsah

- **Co už víme o Evě? (5 min)**

Opakování informací o Evě, které lektor zapisuje na tabuli či na papír nakreslenou postavu Evy.

Co už víme o Evě? Rozvíjí **kompetence komunikace v mateřském jazyce** – žák zde formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, třídí myšlenky.

- **Kino (15 min)**

Poslední deníkový zápis zní: 20. května 1939 – Dneska mám narozeniny. Rodiče mě vzali do biografu. Žáci se posadí do kina a pustí se jim filmový týdeník z roku 1939. Následuje ukázka z českého filmu „Eva tropí hlouposti“, která je náhle přerušena vstupem gestapa (pedagog v roli). Gestapo žáky vyžene z kina kvůli podezření, že se zde ukrývá hledaná osoba. Žáci se přesouvají ke strýci Václavovi / tetě Vendule (pedagog v roli).

Aktivity „Kino“ a „Proslov strýce Václava / tety Venduly“ rozvíjí **kompetence komunikace v mateřském jazyce** – žák naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje; **občanské a sociální schopnosti** – žák respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí.

- **Proslov strýce Václava / tety Venduly + dialog a odpovědi na otázky od žáků v roli (10 min)**

Řeč strýce Václava (tety Venduly): *No, tak to vidíte. Šlo to ráz na ráz a jsou tady. Němci. Co bude dál? Musíme přeci něco dělat. A já vím, že jsme dělali. Postavili jsme bunkry kolem hranic. A byli povoláni všichni vojáci, aby chránili zemi. A chránili bychom. Jak rádi. Přes bunkry by Němci neprošli. Neprošli! Bojovali bychom jako lvi. Jenže před půl rokem se sešli naši spojenci Francie a Anglie s našimi nepřáteli Němci a Italy v německém městě Mnichov a jednali o tom, co s naší zemí bude. Naši seděli za zavřenými dveřmi a nedovolili jim se jednání účastnit. Taková potupa. Musí se nechat, že Hitler je schopný politik,*

když se mu povedlo tehdy namluvit Francii a Anglii, že když bude moc připojit k Německu jen tu část Česka, kde žije více Němců než Čechů, ničemu to neublíží. Zní to logicky, no ne? A oni mu na to skočili. Jakýkoliv odpor byl by prý brán za agresi a Francie s Anglií by nám v takovém případě nemohli pomoci. Zůstali jsme na to sami, a tak jsme museli opustit bunkry a naši lidé museli opustit území kolem hranic. Ještě teď si pamatuju na ty chudáky s kufry, jak hledali střechu nad hlavou. A teď máme protektorát Čechy a Morava. Ozbrojení němečtí vojáci jsou tady.

Děti mluví za postavy, strýc (či teta) s nimi vedou dialog: *Jak se cítíš, Kláro, Karle, Evo?*

- **Co se dělo v protektorátu Čechy a Morava? (5 min)**

Co se smělo, co ne? Co to bylo lístkový systém? Bylo povoleno poslouchání zahraničního rozhlasu? Jak to bylo y provozováním Sokola?

- **Dvě situace z života rodiny (5 min)**

Vypráví pedagog, žáci poslouchají se zavřenýma očima a nechají v hlavě vznikat obrazy, představy z vyprávění. Po vyprávění se jich pedagog ptá, co viděli, odpovídá, kdo chce.

- Fotoaparát 12. 6. 1939 – *Eva s rodiči jela na výlet do Prahy. V plánu měli se podívat do muzea, projít si Václavské a Staroměstské náměstí a zajít na Karlův most. Její tatínek s sebou vzal svůj fotoaparát, aby mohl zachytit rodinný výlet. Když šli všichni tři z hlavního vlakového nádraží směrem na Václavské náměstí, tak se tatínek rozhodl své nejmilejší ženy vyfotit na rohu jedné staré budovy. Potřeboval si zkusit nasvícení. Když už už Evin tatínek mačkal spoušť fotoaparátu, ozvaly se německé nadávky několika pánů v kožených kabátech, kteří ihned k němu přistoupili. Foťák mu vytrhli z rukou a film z něho vytáhli, aby ho tím zničili. Tatínek se jim omlouval. Nevěděl totiž, že Evu se svojí ženou postavil před budovu, kde byla hlavní úřadovna německé tajné policie – gestapa. Pánové, kteří byli členy této policie, tvrdili, že porušují zákaz fotit veřejné budovy. Nedorozumění, že se fotili jen pro vzpomínku, se vysvětlilo, ale fotoaparát už nevrátili.*
- Sokol 13. 10. 1940 – *Eviny rodiče chodili do Sokola. Jednou členové Sokola uspořádali ve vesnici tancovačku. Válce navzdory. Sešlo se tam mnoho lidí. Všichni se náramně bavili. Znenadání se ozvaly píšťalky a muži v kožených kabátech všechny zadrželi. Vše probíhalo se štouchanci a kopanci. Evin tatínek měl modřinu pod okem a maminka roztrhla blůzku. Eva byla vyděšená. Pak postupně všechny legitimovali. Na každého křičeli. Všechny si pečlivě zapsali a poté pustili*

Dvě situace ze života rodiny rozvíjí **kompetence komunikace v mateřském jazyce a schopnost učit se** – žák naslouchá čtenému textu, vytváří si na základě slyšeného představy, obrazy – porozumí jim, vhodně na ně reaguje.

Tento text je potřeba číst velmi srozumitelně a pomalu, aby představy žáků v jejich mysli měly dostatečný čas a prostor.

- **Postojová osa (5 min)**

Představte si zde na zemi pomyslnou čáru. Na jednom konci je pocit absolutního bezpečí, klidu, spokojeného a šťastného života; na druhém konci je totální pocit strachu, nespravedlnosti, nespokojenosti. Postavte se na čáru podle toho, jak se vaše postava cítí. Jak je Evě, mamince Kláře, tatínkovi Karlovi v této době? Vnímají to všichni tři stejně?

2.3.4 Téma č. 4 Vstup do odboje – 15 minut

4. hodina

Forma a bližší popis realizace

V této části dochází k vrcholu programu – žáci jsou postaveni před rozhodnutí, zda se jejich postava zapojí do válečného odboje, či ne.

Metody

Hra v roli, hlasování, reflexe.

Pomůcky

Kostýmní prvek pro postavu strýce Václava (tety Venduly).

Podrobně rozpracovaný obsah

- **Nabídka vstupu do odboje strýcem Václavem, tetou Vendulou (10 min)**

Nejdřív zabrali území okolo hranic. Pak celou republiku. Němci jsou všude. A přibývá zákonů, kvůli kterým se žije tíž a tíž. Kdo ty jejich zákony poruší, toho neúměrně trestají. Vysoké pokuty, zavírání, mučení, dokonce i popravky. Vládou strachem. A vychází jim to. Většina se bojí a mlčí. Většina říká, že se nedá nic dělat. Ale dá. Vždycky se dá něco dělat. I malá dobrá věc může změnit něco zlého. Chce to jen trochu odvahy. A tu vy máte. Bratře, ty ses nikdy nebál. Už je hodně žen, kterým zmizel muž ve vězení nebo ho popravili. Špatně se jim žije a potřebují peníze. Potřebujeme někoho, kdo tyhle peníze bude shánět a předávat jim je. Je mnoho lidí na útěku před Němci. Potřebujeme místa, kde by se mohli najít, vyspat a pokračovat dál. Váš dům je proto ideální. A předávat nepozorovaně zprávy lidem, kteří si říkají partyzáni – schovávají se v lese a škodí Němcům. Občas něco vyhodí do povětří, ale hlavně posílají vysílačkou zprávy do Ruska a do Británie. Potřebujeme vás. Já už v odboji jsem a hledám další lidi, naše lidi. Lidi, kterým můžu věřit. A komu jinému než svoji vlastní rodině? Víím, že vás vystavují velkému nebezpečí, ale nemůžu jinak. Půjdete do toho se mnou?

- **Rozhodnutí (5 min)**

Žáci zavrou oči a každý za tátu, mámu či Evu zvedne ruce, pokud se zapojí do odboje, a nechá ruce dole, pokud se nezapojí. Rozhodnutí je tajné (všichni mají zavřené oči). Následuje veřejná reflexe rozhodnutí – žáci říkají důvody svého rozhodnutí. Proč jste se za postavu rozhodli do toho jít, proč ne?

Rozhodnutí o vstupu či ne-vstupu do odboje rozvíjí **smysl pro iniciativu a podnikavost** - žák kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů, zhodnotí, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách; **kompetence komunikace v mateřském jazyce** – žák rozvíjí komunikační a argumentační dovednosti, formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory; **občanské a sociální schopnosti** – žák chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí, respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví.

Rozhodnutí probíhá tajně, opravdu se snažte, aby děti měly oči zavřené nebo se otočily.

2.3.5 Téma č. 5 Reflexe – 30 minut

V diskuzním kruhu a na základě vzpomínek pamětnice reflektují skutečný příběh Evy, vracejí se k pocitům vyvolaných na základě hry v roli. Mimo roli hodnotí přínosy programu, posuzují danou dobu a situaci z pohledu dospělé postavy a postavy dítěte, vnímají rozličné podoby strachu a odvahy.

Metody

Diskuze v kruhu, otázky.

Pomůcky

Audionahrávka pamětnice (Příloha 3.1.4.)

Organizace

Tvoří se kruh ze židlí, na kterých sedí účastníci.

Podrobně rozpracovaný obsah

1. *Jak se cítíte?*
2. *Jak se vám hra líbila?*
3. *Prožili jste nějakou situaci ve hře, která vám přišla silná? Situaci, ve které jste byli na svou postavu pyšní, nebo naopak takovou, která vám osobně nebyla příjemná?*
4. *O co ve hře podle vás nejvíc šlo?*
5. *Co je podle vás odvaha? Všimli jste si odvahy během hry? V jaké to bylo situaci?*
6. *Příběh o Evě je založený na reálných událostech – Dovyprávění příběhu + ukázka fotografie Evy, dopisu, audionahrávka.*
7. *Máte nějaké dotazy k příběhu, mělo všechno svůj smysl?*
8. *Změnil se váš pohled na období druhé světové války?*
9. *Co ze hry se dotýká i dnešní doby?*
10. *Co nejdůležitějšího si z dnešního programu odnášíte?*

V diskuzním kruhu a na základě vzpomínek pamětnice žáci reflektují skutečný příběh Evy, vracejí se k pocitům vyvolaným na základě hry v roli. Mimo roli hodnotí přínosy programu, posuzují danou dobu a situaci z pohledu dospělé postavy a postavy dítěte, vnímají rozličné podoby strachu a odvahy.

Míčková, Jitka: Nesmíš se bát - Reflexe. 2019. Fotograf. Post Bellum. Web. 15. 1. 2019

Reflexe rozvíjí **občanské a sociální schopnosti** – žák respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, posuzuje a hodnotí jevy, procesy, události a problémy ve svém okolí z různých úhlů pohledu, chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv; **kompetence komunikace v mateřském jazyce** – formuluje a vyjadřuje své myšlenky, rozvíjí komunikační a argumentační dovednosti, naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor, přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají, vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; **kompetence kulturního povědomí a vyjadřování** – uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

MANUÁL PRO ŽÁKA PO SKONČENÍ PROGRAMU ČI JAKO PODPORA PRO JEDNOTLIVÉ AKTIVITY

Nesmíš se bát

Úvod a vstup do příběhu

- **Pojmy**

Zamysli se a zkus napsat, co znamenají tyto pojmy:

- odboj
- lístky (lístkový systém)
- gestapo
- partyzáni
- protektorát Čechy a Morava

- **Živé obrazy**

Všichni se teď otočí zády do kruhu, já pak řeknu nějaký pojem a než napočítám do tří, tak se otočíte a uděláte sochu daného pojmu.

• Poslech rozhovoru

Poslechni (přečti) si rozhovor jedné rodiny u rodinné večeře.

Maminka: Karle, prosím, ztlum trochu tu hudbu, budeme večeřet.

Tatínek: Jak si přeješ, Kláro.

Hudba se ztlumí. Jsou slyšet zvuky kroků, prostírání stolu.

Evička: Mami, já ti pomůžu. Jé, jahodové knedlíky!

Maminka: To jsou jahody od babičky. Říkala jsem si, že ti to udělá radost.

Evička: Mami, ty jsi nejlepší!

Maminka: Tak pojďme ke stolu, ať nám to nevychladne!

Ozývají se kroky, šoupání židlí.

Tatínek: Požehnej nám, Pane, jídlo, které máme.

    Za všechno, co dáváš, Díky Ti vzdáváme.

Maminka, Evička: Amen

Ozývá se cinkání příborů.

Tatínek: Tedy Kláro, víš, že já na sladké moc nejsem, ale jsou opravdu vynikající.

Evička: Mami, můžu si ještě přidat tvaroh? A knedlík? Mně to strašně chutná!

Maminka: To jsem ráda, jen si dej.

Maminka: Jak bylo v práci, Karle?

Tatínek: Ale to víš. Nikdo neví, co bude, všichni jsou napjatí. Zas jsme ve fabrice řešili nějaké spory.

Evička: Tati, já jsem dnes dostala jedničku ze slohu. Četla jsem ho nahlas a prý byl nejlepší z celé třídy, říkala slečna učitelka.

Tatínek: Tak to mám radost, já doufám, že jednou budeš studovat a bude z tebe třeba spisovatelka.

Evička: Tati, ale já bych chtěla radši zpívat.

Tatínek: No tak uvidíme.

Tatínek: Co ty, Kláro? Jak se cítíš?

Maminka: Zas se mi trochu hůř dýchá. Doktor mi dnes říkal, že prý bych mohla dostat nějaké nové léky.

Tatínek: Moje drahá, já pevně doufám, že ti brzy bude dobře. Musím ještě do Sokola, slet na Strahově je za pár týdnů. Pojedeme do Prahy společně. V přísaze republiky nás možná bude až třicet tisíc...

Maminka: Ach, Karle, já jen doufám, že všechno dobře dopadne... co je tohle za dobu... co když bude další válka?

Tatínek: Ničeho se neboj, Kláro, spojenci nás nedají.

Evička: Jaká válka? Tati, já chci taky chodit do Sokola!

Tatínek: Tím se netrap, beruško. Sokol spolu probereme, ale teď už opravdu musím jít. Kláro, děkuji ti za večeři a ty, Evičko, včas do postele!

Evička: Ano, tati. Dobrou noc!

Maminka: Na shledanou, Karle. Vrať se brzy.

- **Reflexe z poslechu**

- Jaké vám zůstaly obrazy, představy?
- Co je to asi za dobu? Podle čeho si to myslíte?
- Kdo je Evička?
- Kdo její rodina?
- Co jsme se o nich dozvěděli?
- Jaké mají vztahy?

Dětství Evy

- **Události ze života Evy – živé obrazy**

Rozdělte se do tří skupin – jedna skupina dostane červenou stužku (matka), modrou (otec) a bílou (Eva). Zavažte si stužku na viditelné místo (například ruka, noha) a vytvořte trojici, ve které jsou tři žáci s různou barvou stuhy (rodina – otec, matka, Eva).

V těchto skupinách nám ukážete některé situace, které rodina Evy prožívala. Vytvořte rozehraný živý obraz (etudu, při které můžete mluvit a hýbat se) podle zadání napsaného na papírku, které každá skupina (rodina) dostane.

„Eva ráda zpívá“, foto Jitka Míčková

- Co Eva zažila?

- Shodují se nějaké situace s vašimi zážitky?

- **Evin deník**

Náhodou se nám podařilo najít Evin deník. Co se v něm píše, si ukážeme, jako bychom se dívali na fotografii. Každá rodina si připraví událost z deníkového záznamu a pak ji všem předvede formou nehybného živého obrazu (fotografie ze života).

Válka

- **Co vím o Evě?**

Připomeňme si, co víme o Evě. Doplň věty:

- Eva má ráda _____
- Eva má rodiče - _____
- Maminka Evy _____
- Tatínek Evy _____
- Evě je v roce 1939 _____ let.
- Eva by chtěla být _____
- Její největší kamarádka je _____
- Co ráda Eva dělá? _____
- Československá republika _____

- *Co dalšího víme o Evě a době, ve které žije?*
- *Jak skutečnost, že už nejsme Československá republika, ale Protektorát Čechy a Morava, působila na občany země?*
- *Co to pro ně znamenalo? Co se změnilo?*
- *Jak se jim asi žilo?*

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

- **Kino**

Poslední deníkový zápis je z 30. března 1939: Dneska mám narozeniny. Rodiče mě vzali do biografu.

Jdeš s rodiči do biografu a těšíš se na svůj oblíbený film.

- **Jaký je tvůj neoblíbenější film?**

-

Sedíš v kině, nejprve pouští filmový týdeník, ve kterém se dozvíš, že němečtí vojáci vjíždí na naše československé území a obsazují ho. Moc tomu nerozumíš, ale hlavně se už těšíš na svůj oblíbených film. Náhle vstoupí gestapo: *Okamžitě opusťte tento prostor! Máme velké podezření, že se zde ukrývá jistá hledaná osoba. Projdete přísnou kontrolou, při které se každý představí. Ale rychle, rychle! Schnell, schnell!*

Naštěstí před kinem čeká strýc Václav a nabízí tvé rodině úkryt.

- **Proslov strýce Václava**

Karle, Kláro, Evo, pojdte se schovat ke mně, bydlím tady kousek. Jsem přeci strýc Václav, Karle, ty jsi mne nepoznal? Je pravda, že jsme se dlouho neviděli, ale teď musíme držet všichni víc spolu.

Tak to vidíte. Jde to ráz na ráz a jsou tady Němci. Co bude dál? Musíme přeci něco dělat. Já vím, dělali jsme. Postavili jsme bunkry kolem hranic. A byli povoláni všichni vojáci, aby chránili zemi. A chránili bychom. Jak rádi. Přes bunkry by Němci neprošli. Neprošli! Bojovali bychom jako lvi. Jenže před půl rokem se sešli naši spojenci Francie a Anglie s našimi nepřáteli Němci a Italy v německém městě Mnichov a jednali o tom, co s naší zemí bude. Naši seděli za zavřenými dveřmi a nedovolili jim se jednání účastnit. Taková potupa. Musí se nechat, že Hitler je schopný politik, když se mu povedlo tehdy namluvit Francii a Anglii, že když bude moc připojit k Německu jen tu část Česka, kde žije více Němců než Čechů, ničemu to neublíží. Zní to logicky, no ne? A oni mu na to skočili. Jakýkoliv odpor byl by prý brán za agresi a Francie s Anglií by nám v takovém případě nemohli pomoci. Zůstali jsme na to sami, a tak jsme museli opustit bunkry a naši lidé museli opustit území kolem hranic. Ještě teď si pamatuju na ty chudáky s kufry, jak hledali střechu nad hlavou. A teď máme protektorát Čechy a Morava. Ozbrojení němečtí vojáci jsou tady a poroučí nám.

- **Jak se cítíš, Kláro, Karle, Evo? Napiš, co se tvé postavě honí hlavou.**

- **Co se dělo v protektorátu Čechy a Morava?**

Je důležité, abyste si uvědomili, že žít v protektorátu nebylo snadné. Musela se dodržovat jistá pravidla. Nesměl se poslouchat zahraniční rozhlas, všude se mluvilo německy, organizace Sokol a Junák (skauti) byl sledován gestapem – tajnou německou policií, mnoho lidí bylo pozatýkáno.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

- **Dvě situace z života rodiny**

Poslechněte si, co Eva se svým tatínkem a maminkou v té době zažila. Poslouchejte a určitě se vám v hlavě objeví nějaké obrazy. Po každé vyprávěné situaci si vaše představy, obrazy v hlavě popíšeme.

Fotoaparát 12. 6. 1939

Eva s rodiči jela na výlet do Prahy. V plánu měli se podívat do muzea, projít si Václavské a Staroměstské náměstí a zajít na Karlův most. Její tatínek s sebou vzal svůj fotoaparát, aby mohl zachytit rodinný výlet. Když šli všichni tři z hlavního vlakového nádraží směrem na Václavské náměstí, tak se tatínek rozhodl své nejmilejší ženy vyfotit na rohu jedné staré budovy. Potřeboval si zkusit nasvícení. Když už Evin tatínek mačkal spoušť fotoaparátu, ozvaly se německé nadávky několika pánů v kožených kabátech, kteří ihned k němu přistoupili. Foťák mu vytrhli z rukou a film z něho vytáhli, aby ho tím zničili. Tatínek se jim omlouval. Nevěděl totiž, že Evu se svojí ženou postavil před budovu, kde byla hlavní úřadovna německé tajné policie – gestapa. Pánové, kteří byli členy této policie, tvrdili, že porušují zákaz fotit veřejné budovy. Nedorozumění, že se fotili jen pro vzpomínku, se vysvětlilo, ale fotoaparát už nevrátili.

➤ **Co sis zapamatoval? Která představa byla pro tebe nejsilnější?**

Tancovačka 13. 10. 1940

Eviny rodiče chodili do Sokola. Jednou členové Sokola uspořádali ve vesnici tancovačku. Válce navzdory. Sešlo se tam mnoho lidí. Všichni se náramně bavili. Znenadání se ozvaly píšťalky a muži v kožených kabátech všechny zadrželi. Vše probíhalo se štouchanci a kopanci. Evin tatínek měl modřinu pod okem a maminka roztrhla blůzku. Eva byla vyděšená. Pak postupně všechny legitimovali. Na každého křičeli. Všechny si pečlivě zapsali a poté pustili

➤ **Co ti v hlavě utkvělo z této situace?**

➤ **Jak se cítila Eva a její rodiče?**

- **Postojová osa**

Představte si zde na zemi pomyslnou čáru. Na jednom konci je pocit absolutního bezpečí, klidu, spokojeného a šťastného života; na druhém konci je totální pocit strachu, nespravedlnosti, nespokojenosti. Zakresli postavy své rodiny na čáru podle toho, jak se cítí. Jak je Evě, mamince Kláře, tatínkovi Karlovi v této době? Vnímají to všichni tři stejně?

Strach -----Bezpečí

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Vstup do odboje

- **Nabídka vstupu do odboje strýcem Václavem, tetou Vendulou**

Václav k tobě mluví: *Nejdřív zabrali území okolo hranic. Pak celou republiku. Němci jsou všude. A přibývá zákonů, kvůli kterým se žije hůře a hůř. Kdo ty jejich zákony poruší, toho neúměrně trestají. Vysoké pokuty, zavírání, mučení, dokonce i popravky. Vládou strachem. A vychází jim to. Většina se bojí a mlčí. Většina říká, že se nedá nic dělat. Ale dá. Vždycky se dá něco dělat. I malá dobrá věc může změnit něco zlého. Chce to jen trochu odvahy a tu vy máte. Bratře, ty ses nikdy nebál. Už je hodně žen, kterým zmizel muž ve vězení, nebo ho popravili. Špatně se jim žije a potřebují peníze. Hledáme někoho, kdo sežene peníze a předá jim je. Mnoho lidí je na útěku před Němci, proto potřebujeme místa, kde by se tito lidé mohli najíst, vyspat a pokračovat dál. Váš dům je pro to ideální. Také je potřeba předávat nepozorovaně zprávy lidem, kteří si říkají partyzáni – schovávají se v lese a bojují proti Němcům. Potřebujeme vás. Já už v odboji jsem a hledám další lidi, naše lidi. Lidi, kterým můžu věřit. A komu jinému než svoji vlastní rodině? Víím, že vás vystavují velkému nebezpečí, ale zároveň víím, že mne alespoň vyslechnete a rozhodnete se podle sebe. Víím, není to jednoduché, přesto se musím zeptat, půjdete do toho se mnou?*

„Strýc Václav“, foto Jitka Míčková

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

• Rozhodnutí

Stojíš před velkým rozhodnutím. Můžeš se domluvit v rodinách, ale pak si zavři oči a za svou postavu táty, mámy či Evy zvedni ruku, pokud se zapojíš do odboje, nebo nech ruku dole, pokud se nezapojíš. Rozhodnutí je tajné.

- **Jak se tvá postava rozhodla a proč?**

V tuto chvíli náš příběh končí. Každý teď opustí svou roli, než napočítám od 10 do 1, a vrátí se do současného světa. Udělej si jeden velký krok, řekni si, kdo jsi a uvědom si, jaký je rok.

Reflexe

- **Jak se cítíš?**
- **Jak se ti hra líbila?**
- **Prožil jsi nějakou situaci ve hře, která ti přišla silná? Situaci, ve které jsi byl na svou postavu pyšný, nebo naopak takovou, která ti osobně nebyla příjemná?**
- **O co ve hře podle tebe nejvíc šlo?**
- **Co je podle tebe odvaha? Zachovala se tvá postava během hry odvážně? V jaké to bylo situaci?**
- **Příběh o Evě je založený na reálných událostech. Je možné si tento příběh ukázat na portálu Paměť národa.**
- **Změnil se tvůj pohled na období 2. světové války?**
- **Co ze hry se dotýká i dnešní doby?**
- **Co nejdůležitějšího si z dnešního programu odnášíš?**

MATERIÁL

Téma č. 1 Úvod a vstup do příběhu

Příloha 4.3.1 – rozhovor u rodinné večeře

Maminka: Karle, prosím, ztlum trochu tu hudbu, budeme večeřet.

Tatínek: Jak si přeješ, Kláro.

Hudba se ztlumí. Zvuky kroků, prostírání stolu.

Evička: Mami, já ti pomůžu. Jé, jahodové knedlíky!

Maminka: To jsou jahody od babičky. Říkala jsem si, že ti to udělá radost.

Evička: Mami, ty jsi nejlepší!

Maminka: Tak pojďme ke stolu, ať nám to nevychladne!

Kroky, šoupání židlí.

Tatínek: Požehnej nám, Pane, jídlo, které máme.

    Za všechno, co dáváš, Díky Ti vzdáváme.

Maminka, Evička: Amen

Cinkání příborů.

Tatínek: Tedy Kláro, víš, že já na sladké moc nejsem, ale jsou opravdu vynikající.

Evička: Mami, můžu ještě tvaroh? A knedlík? Mně to strašně chutná!

Maminka: To jsem ráda, jen si dej.

Maminka: Jak bylo v práci, Karle?

Tatínek: Ale to víš. Nikdo neví, co bude, všichni jsou napjatí. Zás jsme ve fabrice řešili nějaké spory.

Evička: Tati, já jsem dnes dostala jedničku ze slohu. Četla jsem ho nahlas a prý byl nejlepší z celé třídy, říkala slečna učitelka.

Tatínek: Tak to mám radost, já doufám, že jednou budeš studovat a bude z tebe třeba spisovatelka.

Evička: Tati, ale já bych chtěla radši zpívat.

Tatínek: No tak uvidíme.

Tatínek: Co ty, Kláro? Jak se cítíš?

Maminka: Zás se mi trochu hůř dýchá. Doktor mi dnes říkal, že prý bych mohla dostat nějaké nové léky.

Tatínek: Moje drahá, já pevně doufám, že ti brzy bude dobře. Musím ještě do Sokola, slet na Strahově je za pár týdnů. Pojedeme do Prahy společně. v Přísaze republice nás možná bude až třicet tisíc...

Maminka: Ach, Karle, já jen doufám, že všechno dobře dopadne... Co je tohle za dobu... Co když bude další válka?

Tatínek: Ničeho se neboj, Kláro, spojenci nás nedají.

Evička: Jaká válka? Tati, já chci taky chodit do Sokola!

Tatínek: Tím se netrap, beruško. Sokol spolu probereme, ale teď už opravdu musím jít. Kláro, děkuji ti za večeři a ty, Evičko, včas do postele!

Evička: Ano, tati. Dobrou noc!

Maminka: Na shledanou, Karle. Vrať se brzy.

Téma č. 2 Dětství Evy

Příloha 4.3.2 – Situace ze života Evy

Eva přišla domů s rozbitým kolenem, když lezla na strom.

Eva přinesla ze školy pětku z matematiky.

Eva se pohádala se svojí nejlepší kamarádkou Věrou a přišla domů s brekem.

Eva ztratila peníze, které dostala na celý měsíc na zaplacení obědů.

Eva přišla pozdě domů, protože šla po škole pozorovat čerstvě vylíhnutá kachňátka a ztratila pojem o čase.

Eva rozbila své kolo, protože jela příliš rychle z kopce.

Eva je venku, kde si ráda zpívá a tančuje, ale nečekaně přijde bouřka a ona přiběhne domů úplně promoklá.

Eva se stará o nemocnou maminku.

Eva pomáhá mamince v kuchyni, ale omylem vylije polévku na zem.

Eva by si ráda učesala svoje dlouhé vlasy, ale zrovna nemůže najít hřeben.

Téma č. 3 Válka

Příloha 4.3.3 – Evin deník

13. června 1938

Rozhodla jsem se psát svůj deník. Stejně jako můj třicetiletý tatínek. Venku už je krásný teplý začátek léta. S nejlepší kamarádkou Věrou jsem se rozhodla jít se koupat do rybníku, který je kousek za naší vesnicí.

20. července 1938

Dnes jsem jela do lesa na svém starém kole. Z lesa směrem dolů do naší vesnice vede široká prašná cesta. Když jsem se vracela domů, jela jsem z kopce tak velkou rychlostí, že za mnou vlály moje dlouhé vlasy. Taková jízda mi vždycky udělá radost.

24. srpna 1938

Dneska se v naší vesnici slavily dožínky. Oslava sklizně. Lidé z celé vesnice se společně sešli na návsi, kde byly dlouhé stoly s velkým množstvím jídla. Byly tam různé koláče a buchty, pečené husy a spousta ovoce – hlavně jablíček. Večer začala hrát kapela a tatínek s maminkou spolu hodně tancovali a vzali mezi sebe i mě. Všichni jsme se smáli.

23. září 1938

Dnes náš prezident vyhlásil mobilizaci. Tatínek mi řekl, že každý muž od 18 do 60 let se musí hlásit u svého vojenského útvaru, kde každý odvedenec dostane uniformu a zbraň. Tatínek si s sebou bere jen jeden malý kufr se svými osobními věcmi. Mám strach, že tatínka už neuvídím. Maminka pláče. Dala tatínkovi na cestu čerstvě upečené buchty. Maminka říkala, že se v novinách píše, že vojáci mají rozkaz bránit hranici.

13. října 1938

Tatínek se od vojska vrátil před 14 dny. Celou tu dobu společně s maminkou stavíme ze sklepa na brambory protiletický kryt. Dnes je už hotový. Je to taková malá místnost schovaná v podzemí. Stěny jsou zpevněné prkny a na střeše je navršená kupa hlíny. Tatínek tvrdí, že až nás budou

bombardovat, tak se tam můžeme schovat a být v bezpečí. Jsme moc mrzutí z toho, že mobilizace byla odvolána.

15. listopadu 1938

Dneska maminka připravila slavnostní nedělní oběd. Knedlíky se zelím a s masem. Přišel k nám na návštěvu totiž strejda Václav (nebo teta Vendula). Táta se strejdou a tetou se pořád bavil jen o politice. Strejda tvrdil, že bude válka. Pomáhala jsem mamince v kuchyni. Maminka se ošklivě rozkašlala. Asi je moc nemocná. Mám o ni starost.

23. prosince 1938

Zítra je Štědrý den. Naši šli dnes na procházku, já jsem chtěla být doma. Najednou zazvonila mladá paní se třemi dětmi, že nemají, kde bydlet, co na sebe a co jíst. Já jsem je podle vzoru naší maminky pozvala dál a ze šatníku a botníku jsem jim donesla oblečení a boty. Taky jsem jim dala jídlo a oni s děkováním odešli. Měla jsem z toho dobrý pocit.

15. ledna 1939

Dneska mě maminka s tatínkem brzo ráno vzbudili. Nebylo ještě světlo. Potřebovali pomoc s nošením zásob do protiletceckého krytu. i když je zima a jídla nedostatek, tak moji rodičové sehnali spoustu zásob. Nosili jsme pytle s moukou, masové konzervy, sušené maso. Už od podzimu tam byla hromada brambor a jablek. Maminka říkala, že až přijde válka, tak bude opravdový hlad.

20. února 1939

Táta dnes koupil tři takové divné věci. Byly to plynové masky na obličej. Každý měl jednu. Prý nás má chránit před bojovým plynem. Tatínek říkal, že si ji musím zkusit, jestli mi není moc veliká. Byla mi akorát. V masce se nedalo moc dobře dýchat a vedl z ní takový chobot. Tatínek říkal, že více lidí z naší vesnice si pořídilo tuto plynovou masku. Maminka byla z toho všeho moc nešťastná.

12. března 1939

Dneska to byl pro mě nejnádhernejší den v životě. Když jsem ráno přišla do kuchyně, stálo tam úplně nové kolo. To bylo neuvěřitelné. Nemohla jsem ani promluvit a jen jsem lapala po dechu. Ještě v pyžamu a bosa jsem ho před domem vyzkoušela. Radostí jsem byla bez sebe. Jen tatínek s maminkou se tvářili starostlivě. Nechápala jsem proč, tak jsem pozorně poslouchala jejich rozhovor. Tatínek říkal něco o tom, že se k českým hranicím blíží velké kolony německých vojsk.

Téma č. 5 Reflexe

Příloha 4.3.4. - nahrávka pamětnice

<https://www.pametnaroda.cz/cs/boskova-eva-1929>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY